

TOEZICHT OP DETENTIE

Opleiding CvT/CTRG, 2 februari 2019

STRUCTUUR

- De kracht van preventief toezicht
- Internationaal toezicht
 - Europees Comité ter Preventie van Foltering
 - OPCAT
- Toezicht in België
 - Historische achtergrond
 - CTRG
 - CvT

DE KRACHT VAN PREVENTIEF TOEZICHT

- *“The public may feel that prisoners do not deserve a fair and humane treatment, and may call for them doing “hard time.”*
- *However, a just treatment of prisoners*
 - *decreases the level of misconduct in correctional facilities.*
 - *increases the likelihood of their success on release, as it promotes rehabilitation.*
- *Moreover, prisoners are human beings; being treated with respect and dignity is a fundamental right of all human beings.”*

Beijersbergen et al., 2015

DE KRACHT VAN PREVENTIEF TOEZICHT

- Menswaardige bejegening in detentie niet vanzelfsprekend.
 - 4300 (1950) > 10400 (2018)
- Gesloten institutie
 - > Maximaal open stellen
- Internationale detentiestandaarden
 - “*soft law*” / aanbevelingen

Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden

Rome, 4.XI.1950

De Regeringen die dit Verdrag hebben ondertekend, zijnde Leden van de Raad van Europa,

Gelet op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens die op 10 december 1948 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is afgekondigd;

Overwegende, dat deze Verklaring ten doel heeft de universele en daadwerkelijke erkenning en toepassing van de rechten die daarin zijn nedergelegd te verzekeren;

Overwegende, dat het doel van de Raad van Europa is het bereiken van een grotere eenheid tussen zijn Leden en dat een van de middelen om dit doel te bereiken is de handhaving en de verdere verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

Opnieuw haar diep geloof bevestigende in deze fundamentele vrijheden die de grondslag vormen voor gerechtigheid en vrede in de wereld en welke handhaving vooral steunt, enerzijds op een waarlijk democratische regeringsvorm, anderzijds op het gemeenschappelijk begrip en de gemeenschappelijke eerbiediging van de rechten van de mens waarvan die vrijheden afhankelijk zijn;

DE KRACHT VAN PREVENTIEF TOEZICHT

Soft Law

- Verenigde Naties:
 - Nelson Mandela rules, e.a.
 - <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UniversalHumanRightsInstruments.aspx>
- Raad van Europa:
 - European Prison Rules, e.a.
 - <https://www.coe.int/en/web/prison/conventions-recommendations>
- Specifieke thema's:
 - Vrouwelijke gedetineerden, accommodatie, gezondheidszorg, tuchtregime, (cel)fouilles, dwangmiddelen, klachtrecht, bezoek, opleidingen, buitenlandse gedetineerden, radicalisering, etc.

- ▶ Recommendation CM/Rec(2018)5 concerning Children with Imprisoned Parents
Other languages: HUN
-

- ▶ Recommendation CM/Rec(2012)12 concerning foreign prisoners
Other languages: FRA - ITA - DEU
 - ▶ Commentary to Recommendation CM/Rec(2012)12
-

- ▶ Recommendation CM/Rec(2012)5 on the European Code of Ethics for Prison Staff
-

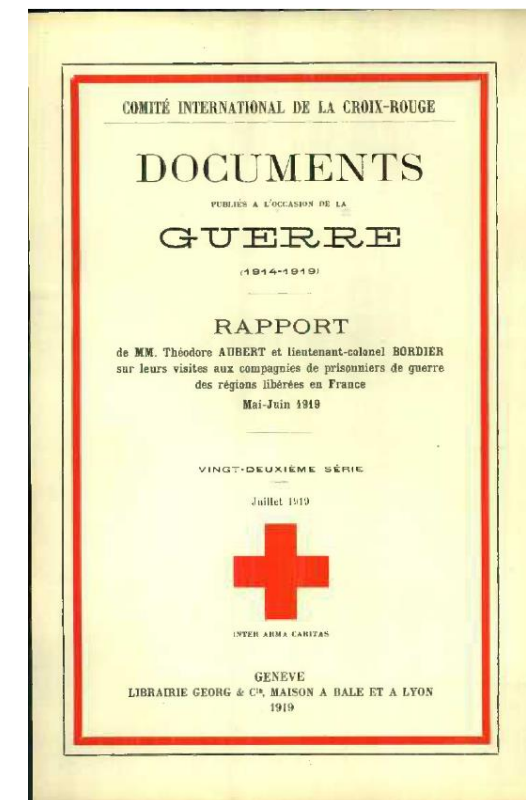
- ▶ Rec. R (2006) 13 on the use of remand in custody, the conditions in which it takes place and the provision of safeguards against abuse
Other languages: FRA - GEO - DEU - ROU - RUS - UKR
-

- ▶ Rec. R (2006) 2 on the European Prison Rules
Other languages: AZE - EST - FRA - GEO - ROU - RUS - UKR
 - ▶ Commentary to Recommendation Rec. R (2006) 2
-

- ▶ Rec. R (2003) 23 on the management of life-sentence and other long-term prisoners
-

DE KRACHT VAN PREVENTIEF TOEZICHT

- Jean-Jacques Gautier
 - Conventies van Genève
 - Internationale Rode Kruis/Halve Maan
 - 1977: Association pour la Prévention de la Torture (www.apr.ch)
- VN: kale reis
- 1987: Raad van Europa:
 - European Convention on the Prevention of Torture
- 2002: Verenigde Naties:
 - OPCAT

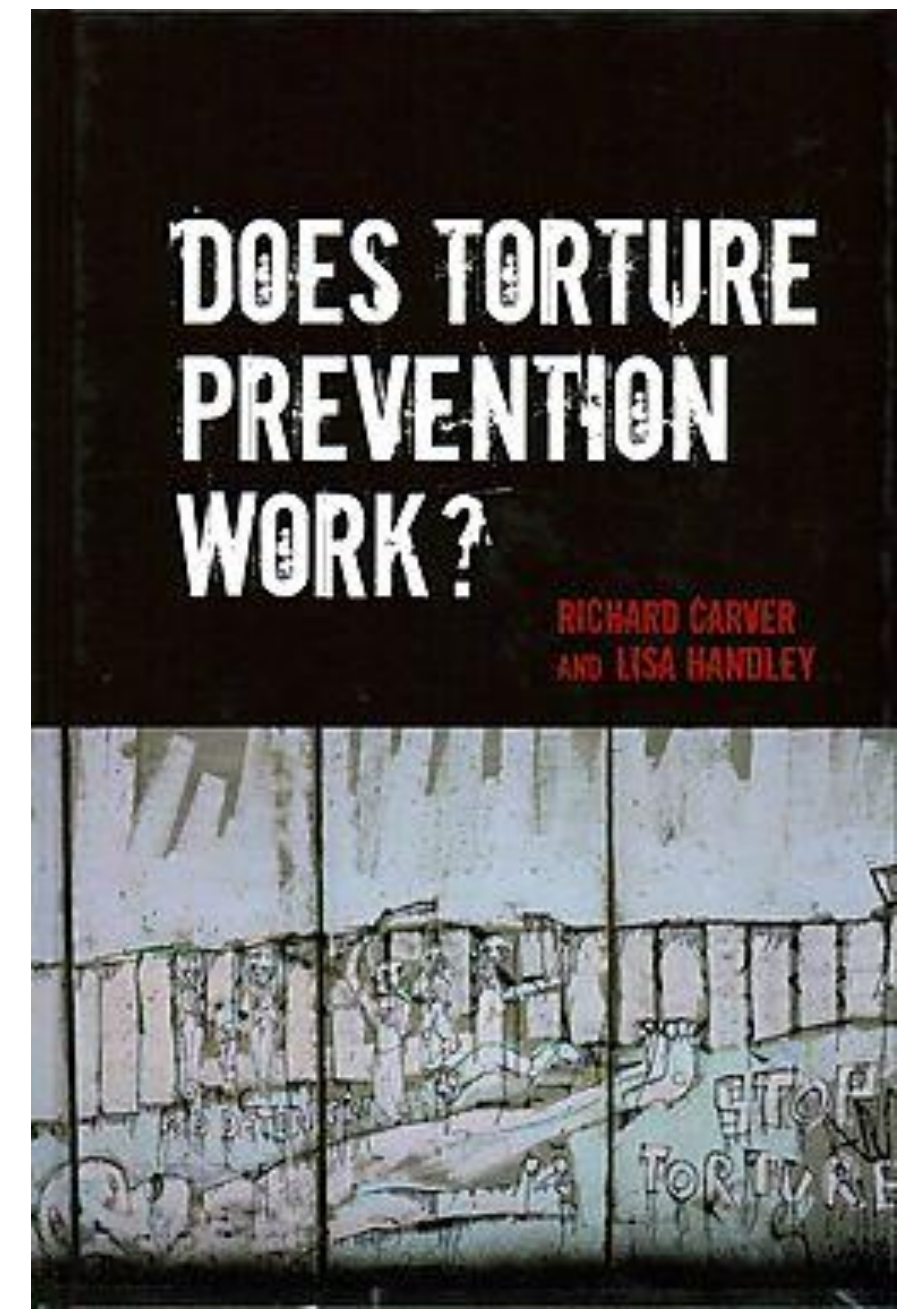
DE KRACHT VAN PREVENTIEF TOEZICHT

www.apt.ch

- *Database on human rights in prison*
 - <https://www.apt.ch/detention-focus>
 - Per thema:
 - Analyse van internationale wetgeving
 - **Praktische checklist**
 - Bronnen

DE KRACHT VAN PREVENTIEF TOEZICHT

- *The law in books does not equal the law in practice*
- OZ nr effect toezichtinstanties op preventie van onmenselijke behandeling of bestraffing
- 16 landen, 30 jaar
- *The key finding of the research is that torture prevention works*
- top 3:
 1. Waarborgen bij eerste uren/dagen opsluiting
 2. Strafrecht. onderz. bij klacht inhumane detentie
 3. Onafhankelijk toezicht(!)
 - Directe impact
 - Indirecte impact (beleid)

INTERNATIONAAL TOEZICHT

INTERNATIONAAL TOEZICHT

[preventief toezicht <> reactief toezicht]

- Raad van Europa
 - European Committee on the Prevention of Torture (CPT)
- VN: OPCAT
 - Subcommittee on the Prevention of Torture
 - National Preventive Mechanisms

CPT

- European Convention on the Prevention of Torture, 1987 (in werking: 1989)
 - Oprichting Europees comité ter voorkoming van foltering
 - Toezicht op bejegening van personen die van vrijheid zijn beroofd (niet enkel gevangenis!)
 - Op basis van bezoeken
- Hoe?
 - Bezoeken
 - Vrije toegang
 - Tot alle plaatsen waar personen van vrijheid beroofd worden
 - Tot alle informatie
 - Dossiers, logboeken,
 - Gesprekken
 - Medisch onderzoek
 - Methode afhankelijk van onderzochte aspect: leefomstandigheden, fysieke mishandeling of rechtspositie
 - Tijdstip niet gekend ('s nachts, 's morgens, ...)
 - Voorbereiding: informatiewinning bij partners

CPT

- Hoe?
 - Bezoeken
 - Periodiek
 - Om de +- 4 jaar, 10-14 dagen
 - Waarschuwing: jaar voordien, 14 dagen op voorhand, enkele uren
 - Ad hoc
 - Waarschuwing enkele dagen op voorhand
 - Thematisch (bv. België: stakingen)
 - Follow up
 - Deel van periodiek bezoek

CPT

5 basisprincipes voor werking CPT

- Preventie door bezoeken
- Vertrouwelijkheid
 - *Two fundamental principles govern relations between the CPT and Parties to the Convention – co-operation and confidentiality. In this respect, it should be emphasized that the role of the Committee is not to condemn States, but rather to assist them to prevent the ill-treatment of persons deprived of their liberty”.*
 - Vragen rapport publiek maken / automatisch publicatieprocedure
- Samenwerking
 - 2-way street
 - Public statement: Turkije (2x), Rusland (3x), Griekenland, Bulgarije, België
- Onpartijdigheid
- Efficiëntie

CPT & BELGIË

- <https://www.coe.int/en/web/cpt/belgium>

Openbare verklaring betreffende België

aangenomen tijdens de 93e plenaire vergadering (juli 2017) van het Europees Comité inzake de voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT), ingevolge artikel 10, tweede lid, van het Verdrag waarbij het Comité is ingesteld

2. Tegelijkertijd uit het CPT al sinds 12 jaar voortdurend zijn grote bezorgdheid over de ernstige consequenties die kunnen voortvloeien uit collectieve acties door gevangenispersoneel in België. Deze consequenties hebben directe en langdurige gevolgen voor de leefomstandigheden,

CPT & BELGIË

Klassieke pijnpunten:

- Overbevolking
- Ontoereikende psychiatrische zorg
- Verouderde gebouwen / onmenselijke leefomstandigheden
- Geen / gedeeltelijke rechtspositie
- Geen onafhankelijk toezicht en afwezigheid klachtrecht
- Goede samenwerking tijdens bezoek maar weinig veranderingen in praktijk

CPT-STANDARDS

- Ontwikkeld door European Committee for the Prevention of Torture (CPT)
- Jaarlijkse rapporten (annual reports) CPT: focus op één thema.
 - Bundeling: “cpt-standards”
 - Medische zorg
 - Afzondering
 - Leefruimte
- <http://www.coe.int/en/web/cpt/standards>
 - O.m. checklist voor doorlichting medische dienst

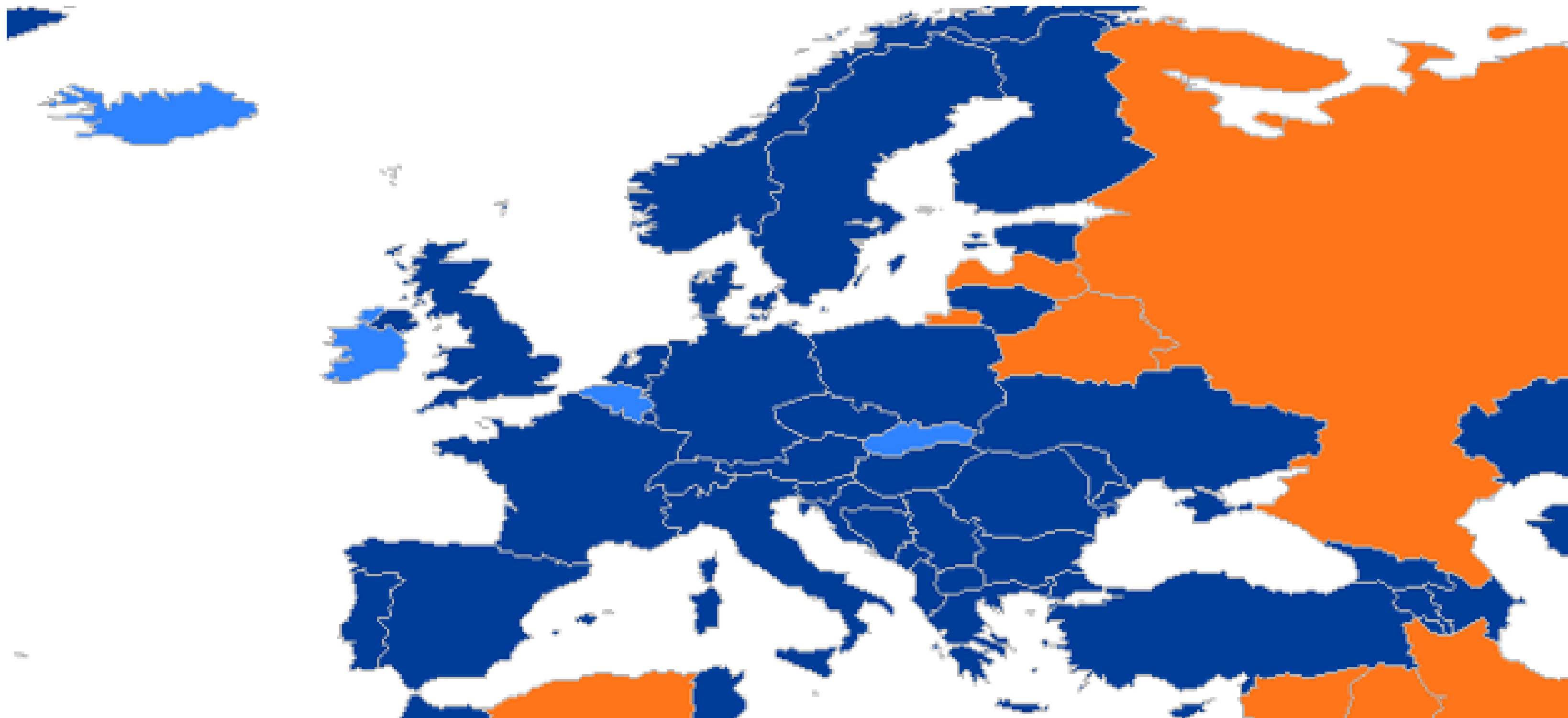
CPT

- <https://www.youtube.com/watch?v=E0nfdB3e8yM>

OPCAT

- OPCAT: Optioneel Protocol to the Convention Against Torture, 2002
 - SPT: Subcomité voor de preventie van foltering
 - Internationaal expertenorgaan dat plaatsen bezoekt waar mensen van vrijheid worden beroofd (cfr. CPT)
 - NPM: Nationale preventiemechanismen (NPM's)
 - Nationale onafhankelijke organen die bezoeken brengen aan opgesloten mensen en hierover rapporteren
- <https://www.youtube.com/watch?v=Ljuor5RTId4>

OPCAT

Country Status

State Party (88)

Signatory (15)

No Action (94)

TOEZICHT IN BELGIË

HISTORISCH OVERZICHT

- MB 1810: gevangenen worden onderworpen aan de dagelijkse inspectie van “*un conseil gratuit et charitable*” door 5 personen, waaronder burgemeester en *procureur impérial*
- Hollands Bewind & midden 19de eeuw: bestuurscommissies
 - Leden extern aan de gevangenis
 - Maar door de minister aangesteld
 - Veel beslissingsmacht m.b.t. interne aangelegenheden
- “*Le geôlier pourra se plaindre au collège de la conduite des prisonniers afin de mettre en état les peines pour le maintien du bon ordre dans l'intérieur. Ces peines consisteront en la réclusion des prisonniers ou détenus, au pain et à l'eau, pour un temps déterminé, ou en leur appliquant des coups de nerfs de boeuf*” (voorl. instructie 1817)

HISTORISCH OVERZICHT

- Eind 19de eeuw t.e.m basiswet:
 - Stelselmatige overheveling bevoegdheden naar penitentiaire overheden (directeur)
- Algemeen Reglement Strafinrichtingen 1905/1965:
 - *“De leden van bestuurscommissie worden gelijkgesteld met ambtenaren van het departement van Justitie”* (art. 25 AR 1905) – *quid* onafhankelijkheid?
 - Verder beperken bevoegdheden bestuurscommissie
 - Toezicht (bezoek 1x week)
 - Ontvangt **dagelijks verslag** van de directie! († AR 1965)
 - Kleine adviserende taak en intermediërende opdracht († AR 1965)
- Onttrekken bevoegdheid: door onvermogen bestuurscommissie (link met nu!)
- *“de vergrijzing van de voorzitters en leden, het te lang aanblijven van sommige voorzitters, het niet hernieuwen van de maandcommissarissen en het ontbreken van een aanwezigheidspolitiek in de gevangenissen zodat bestuurscommissies bij vele personeelsleden en gedetineerden nauwelijks bekend zijn”* (Hoge Raad Penitentiair Beleid, 1995)

AANPASSING ALGEMEEN REGLEMENT

- 1993: 1ste bezoek CPT
 - Nood aan onafhankelijk toezicht
 - Herhaald in 1997 en 2001.
- België: *“we zijn er mee bezig”*
- KB 4 april 2003 tot wijzigen AR 1965
- Inwerkingtreding basiswet (2005) uitgesteld
 - Gevangenis capaciteit en renovatie bestaande gevangenissen
 - *“het klachtrecht zal om redenen van coherentie pas in werking treden nadat de andere bepalingen van de basiswet zijn ingevoerd”* (Antwoord België aan CPT, 2011)

BASISWET – COMMISSIE VAN TOEZICHT

Taak (art. 26):

1. Toezicht op de
 - Gevangenis
 - Naleving van de ‘hen betreffende voorschriften’
 - CTRG: ter beschikking stellen van
 - Overzicht voorschriften (cfr. APT / up-to-date /)?
 - Collectieve Brieven DG EPI?
 - Bejegening van de gedetineerden
 - *“de waardigheid van de mens eerbiedigen, het behoud of de groei van het zelfrespect van de gedetineerde mogelijk maken”*
 - Minstens één zitting per maand
 - Min. 1 lid maandcommissaris, min. 1x / week spreekuur in de gevangenis
- Op heden: vaak o.b.v. klachten van gedetineerden. Meer systematische analyse van gevangeniscondities nodig?

BASISWET – COMMISSIE VAN TOEZICHT

Taak (art. 26):

2. Adviesfunctie & maken van voorstellen
 - Ambtshalve / op verzoek
 - Aan de CTRG
3. Bemiddeling tussen gedetineerde en directie over gemelde problemen
 - Kwaliteit?
 - Belang zal toenemen n.a.v. klachtrecht
 - Directie wenst administratie klachtenprocedure te vermijden?
 - Door dreiging klachtenprocedure sneller in actie?
4. Jaarlijks verslag
 - Betreffende de gevangenis / bejegening gedetineerden / naleving voorschriften
 - Basis voor het jaarverslag van de CTRG
 - \neq CTRG: geen verplichting om publiek te maken
 - Inspiratie: IMB: <https://www.imb.org.uk/reports/2018-annual-reports/>
 - Standaard template: vergelijking tussen gevangenissen mogelijk
 - Expliciet problemen benoemen / grondig onderzoek per thema
 - UK: minister beantwoord alle rapporten

BASISWET – COMMISSIE VAN TOEZICHT

Bevoegdheden (art. 27):

- Vrije toegang tot alle plaatsen en inzage in documenten
 - Instemming gedetineerde vereist voor eigen cel en documenten die persoonsgegevens bevatten
 - *Sidis Suite?* Toegang...
- Confidentiële gesprekken + zonder controle briefwisseling voeren
- Vragen (eisen) dat de directie verslag uitbrengt over aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de commissie behoren. Antwoordtermijn: 1 maand.

BASISWET – COMMISSIE VAN TOEZICHT

Samenstelling (art. 28):

- 6 à 18 leden (vs. 6 à 12 leden op heden)
 - O.b.v. grootte gevangenis
 - 3 leden zetelen in de klachtencommissie
 - Benoemd ‘op grond van hun deskundigheid’
 - Multidisciplinariteit is sterk punt van de CvT’s
- Min. 2 leden hebben master in de rechten (vs. 1 lid zittende magistratuur en 1 advocaat op heden)
- Min. 1 arts
- CTRG benoemd één voorzitter en één ondervoorzitter (Bxl: verschillende taalrol)
- Onverenigbaarheden: lid CTRG, ambt bij penitentiaire administratie, ambt bij SURB, ambt beleidscel regeringslid, verkozen mandaat/lidmaatschap uitvoerend orgaan op Europees/federaal/gemeenschaps/gewestniveau (college van schepenen ok?)
- Benoeming voor 5 jaar, max. 2 x hernieuwd (vs. 4 jaar, 1 x hernieuwbaar op heden)
 - *“Na afloop van die termijn blijven de leden hun functie uitoefenen tot de aanwijzing van hun opvolger”*
 - Geen leeftijdscriterium meer (op heden: max. 70 jaar)

Ontslag leden op eigen verzoek of ‘om ernstige en dwingende redenen’.

BASISWET – COMMISSIE VAN TOEZICHT

Beroepsgeheim van toepassing op leden CvT (art. 458 & 458*bis*)

- Schending beroepsgeheim: strafrechtelijk vervolging mogelijk
 - Uitzondering bij specifieke misdrijven (o.m. bij minderjarigen) en bij reëel gevaar

Ondersteuning (art. 30):

- Elke CvT bijgestaan door een secretariaat
 - Statuut/aanwerving/taak nog te bepalen door CTRG en voorziter CvT.
 - Professionalisering van de CvT's.

Vergoeding (art. 31/1):

- € 90 / gepresteerde dag, €45 indien > 4u.
 - Geïndexeerd: € 124 / dag
- Professionalisering van de CvT's
- Alle prestaties lijken vergoed te worden: maandcommissaris, vergadering, bemiddeling, advies, ...

BASISWET - CTRG

Op heden:

- (in theorie) Niet onafhankelijk
- Ver-van-mijn-bed-show voor vele CvT's
- Praktische zaken: benoeming leden & onkosten vergoeden: duurt lang / ingewikkelde procedures
- Jaarlijks verslag: verschijnt sporadisch, moeilijk inspelen op actualiteit.
 - Maar: wel adviezen
- Ook daar: problemen werkmiddelen en benoemingen

BASISWET - CTRG

Taak (art. 22):

- Onafhankelijk toezicht
 - Idem CvT.
 - Toekomst: spiegelen aan CPT? (On)aangekondigde bezoeken, doorlichting gevangenissen?
 - Good practice: *Her Majesty's Inspectorate of Prisons*:
 - Rapport aan directie, Actieplan binnen 2 maand
 - <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprisons/about-our-inspections/>
 - <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprisons/our-expectations/>
 - <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprisons/inspections/>
 - <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprisons/inspections/hmp-bedford-3/>
 - Volwaardig nationale toezichtinstantie (NPM/OPCAT)?

BASISWET - CTRG

Taak (art. 22):

- Adviesverlening
 - Aan parlement, Minister van Justitie/Volksgezondheid
 - Ambtshalve/op verzoek
 - Gevangenissen, maar ook breder: uitvoering vrijheidsstraffen en –maatregelen.
 - Nu: <https://www.ctr-g-ccsp.be/nl/ccsp-ctr-g/43>, maar kan breder (masterplannen, justitieplan, ...)
- Coördinatie en controle CvT's
 - Zeker i.f.v. inwerkingtreding klachtrecht
 - Duidelijke overzicht wetgeving, templates voor toezicht/verslag, etc.
- Jaarlijks verslag
 - Incl. adviezen, jaarverslagen CvT, beleidsplan
 - Publiek
 - Minister van Justitie/Volksgezondheid krijgt 2 maand om opmerkingen te formuleren voor publicatie (cfr. CPT)

BASISWET - CTRG

Samenstelling (art. 23):

- 12 leden / taalpariteit / benoemd door parlement
 - 4 masters in de rechten
 - 2 artsen
 - 1 bureau:
 - 4 vaste leden, waarvan 2 masters in de rechten
 - 6 leden: beroepscommissie (klachtrecht)
- Onverenigbaarheden ~ CvT
- 5 jaar, 2 maal hernieuwbaar
- 1 secretariaat
- Eveneens gebonden door het beroepsgeheim

BASISWET – INWERKINGTREDING

Art. 180 basiswet:

“De Koning bepaalt de datum waarop deze wet of afzonderlijke bepalingen ervan in werking treden”

- CTRG: 1 januari 2019...?
- CvT: 1 september 2019...
- Beklagrecht: 1 april 2020.

Vincent Eechaudt

Doctor-assistent, Universiteit Gent

Docent penologie & penitentiair recht, Vrije Universiteit Brussel

VAKGROEP CRIMINOLOGIE, STRAFRECHT
EN SOCIAAL RECHT

Universiteit Gent

@ugent

Ghent University

E vincent.eechaudt@ugent.be

T +32 9 264 69 48

www.ugent.be